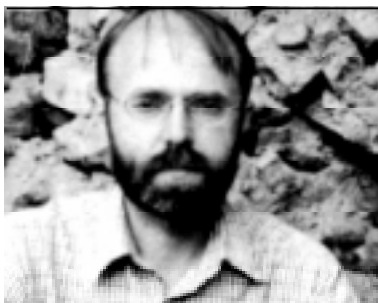

Алесь Аркуш

...пазьней гэта ўсё называлася «нацдэмаўшчынай», праявамi «буржуазнага нацыяналізму», «арыентацыяй на захад», карацей кажучы, контррэвалюцыяй...

Полацк жывы літаратурай

«Маладняку» – 80

Развой літаратурнага жыцця на Полаччыне ў 20-х гадах XX стагоддзя беларускія літаратуразнаўцы слухна звязваюць з утварэннем у старажытным горадзе акруговай філіі ўсебеларускага літаратурнага аб'яднання «Маладняк». Крыніцы, якія сведчаць пра тыя падзеі, аднадушна, без ніякай блытаніны, наведваюць: філію заснаваў малады паэт Алесь Дудар, якому на той час было ўсяго 20 гадоў...

Варта крыху спыніцца на гэтай постаці. У Полацк Дудар прыехаў ня проста летуценным юнаком, які піша вершы, – ён на той час ужо зьяўляўся адным з заснавальнікаў літаратурнай арганізацыі «Маладняк» (была ўтвораная ў 1923 годзе). Друкавацца Дудар пачаў з 1921 году, гэта значыць, з сямнаццацігадовага ўзросту. На пачатку сваёй літаратурнай дзейнасці друкаваўся пераважна ў газеце «Савецкая Беларусь», з якой доўгі час супрацоўнічаў. Боль-

шасць літаратурнаўчых крыніцаў паведамляе, што «галоўным ініцыятарам стварэння арганізацыі (...) быў М.Чарот». Гэты не зусім дакладны факт быў прыдуман савецкімі літаратурнаўцамі, а затым патрапіў у постсавецкія літаратурнаўчыя крыніцы. Міхась Чарот сапраўды быў адным з самых аўтарытэтных лідэраў «Маладняку», але ініцыятарам стварэння гэтай літаратурнай суполкі ён ня быў. Вось як апісвае паўстаньне «Маладняку» Дудар у сваіх успамінах-пакаяньні, якія ён пісаў у турме НКВД: «У 1923 годзе нейкі Беларусаў, які хварэў на пісьменьніка, рабіў спробы стварыць пісьменьніцкую арганізацыю. З гэтых спробаў нічога не выходзіла, бо ў яго не было пэўнага крытэрыя ў падборы сяброў гэткае арганізацыі. Сходы, якія склікаліся ім, ні да чаго не прыводзілі, і пасля аднаго з такіх сходаў мы з Александровічам парашылі плюнуць на іх і ўзяцца за заснаваньне арганізацыі маладых пісьменьнікаў, якія к таму часу больш саветызаваліся. Мы пагаварылі аб гэтым з Вольным, і вынікам гэтага зьявілася заснаваньне групы, а пасля і аб'яднаньня «Маладняк».

Такім чынам, можна сьцьвярджаць, што менавіта Алесь Дудар разам з Андрэем Александровічам быў галоўным ініцыятарам утварэння літаратурнай арганізацыі «Маладняк». Праўда, юныя творцы ў той час цьмяна ўяўлялі, што далей рабіць са сваёй суполкай, таму блізу году яна існавала фармальна. Дудар прызначаецца, што ў 1924 годзе «арганізацыя на ладан дыхала». Якраз у гэты час нявызначанасьці і няпэўнасьці для маладога паэта загадчык агітацыйна-прапагандыскага аддзелу Віцебскага акругкаму Аляксандр Сянкевіч запрашае Дудара прыехаць у Віцебск дзеля працы ў гарадской газеце. Вось як гэты ад'езд са сталіцы ў правінцыю апісвае сам Дудар: «У Віцебск паехаў я з ахвотаю, і Сянкевіч быў першым, з кім я пачаў гутарку аб заснаваньні Віцебскай філіі «Маладняку». Такая філія і была мною заснована ў складзе: мяне, Сянкевіча і Мазуркевіча. Пазьней да філіі далучыўся Каспяровіч, які ў той час там працаваў».

Падобна на тое, што Дудар разглядаў сваю паездку ў Віцебск як адмысловую камандзіроўку ад «Маладняка». Уласна нацыянальных пісьменьніцкіх кадраў Дудар у Віцебску не знайшоў. Сянкевіч быў грамадска-палітычным дзеячам, Мазуркевіч – настаўнікам беларускай мовы і літаратуры, Каспяровіч – супрацоўнікам Віцебскага акруговага аддзелу народнай асьветы. Гэта былі тыя людзі, якія непасрэдна займаліся ў Віцебску праблемай беларусізацыі. Ніхто з іх стала літаратурнай дзейнасьцю не займаўся. Пазьней, калі ў Беларусі пачаўся жажлівы генацыд у дачыньні да беларускай інтэлігенцыі, усе гэтыя першыя віцебскія маладнякоўцы былі рэпрэсаваныя.

Дудар працаваў у Віцебску непрацягла час. Праз месяц ён пераехаў у Полацк. Ці тое адбылося з яго ўласнай ініцыятывы, ці яго накіравалі на дапамогу ў справе беларусізацыі старажытнага гораду – нам гэта невядома. У сваіх успамінах-пакаяньні Дудар піша: «Пасля месячнай працы ў Віцебску я пераехаў у Полацк, дзе быў прыняты ў камсамол. ЦБ «Маладняку» наказала мне заснаваць і там філію, але тут я спаткаўся з фактам поўнай адсутнасьці літаратурных сілаў на Полаччыне. Дзеля гэтага я, нягледзячы на напамінаньні ЦБ, доўгі час нічога не рабіў, аж пакуль не прыехалі Вольны і Пушча і не патлумачылі мне, што пры адсутнасьці літаратурных сілаў можна абмежавацца падборам людзей, якія разьбіраліся б добра ў літаратуры, былі б добрымі яе папулярызатарамі і магчыма ў будучыні вылучылі б з сябе літаратурных крытыкаў і наогул літаратурнаўцаў. Выходзячы з гэтага прынцыпу, я заснаваў Полацкую філію «Маладняку», у якую ўваходзіла чалавек 7, з якіх я адзін меў дачыньне да літаратуры; рэшта былі маладыя настаўнікі, скончыўшыя Менскі педтэхнікум, пара вучняў і ўсё».

У газеце «Полоцкый пахарь» Дудар працаваў да жніўня 1925 году, пасля чаго вярнуўся ў Менск. На той час літаратурнае аб'яднаньне «Маладняк» ужо

трывала стаяла на нагах – дзейнасьць суполкі знайшла падтрымку ва ўрадзе, і, самае галоўнае, – маладнякоўцы дамагліся дзяржаўнага фінансавання. З траўня 1925 году літаратурная арганізацыя «Маладняк» пачала выдаваць кнігі. У гэтым спрыяльным для «Маладняка» годзе ў Дудара выходзіць адразу два зборнікі вершаў «Беларусь бунтарская» і «Сонечнымі сьцежкамі». Значную частку гэтых кніг склалі вершы, якія паэт напісаў або ў самім Полацку, або паводле ўспамінаў жыцця ў старажытным горадзе. Сярод іх верш «Скарына», у якім камсамольскі паэт Дудар услаўляў славітага палачаніна за тое, што ён «аправіў мужычую мову ў неўміручы гнуткі пергамент».

Зерне, кінутае Дударом у полацкую глебу, шчодро ўскаласілася. Полацкая філія «Маладняку» пачала хутка расьці. Шмат якія маладыя паэты з усёй Беларусі імкнуліся прыехаць і пажыць у старажытнай сталіцы крывічоў. Дудар у сваіх прымусовых мемуарах піша: «У лютым 1926 году, калі Адамовіч (маецца на ўвазе Аляксей Адамовіч – партыйны дзеяч 20-х гадоў і актыўны прыхільнік працэсу беларусізацыі. – А.А.) быў назначаны сакратаром Полацкага акругкаму КП(б)Б, ён пачаў падбіраць туды «сваіх людзей», г.зн. работнікаў даволі надзейных з пункту погляду «беларускасьці». Выхаў туды Александровіч, зьбіраўся ехаць і я, але не паехаў, бо ЦБ «Маладняку» пастанавіла пакінуць мяне на працы ў апарце ЦБ літаратурным сакратаром (адказным сакратаром ЦБ застаўся тады Вольны). Замест мяне паехалі Звонак і Дубовік, якія прайшлі там моцную нацыяналістычную школу пад уплывам Александровіча. (...) Там жа ў Полаччыне працаваў Хурсік, які яшчэ ў Менскім тэхнікуме праяўляў нацыяналістычныя настроі. Тую ж школу прайшлі Броўка, Шалаяў, Відук, Шукайла – усе яны працавалі ў Полаччыне (...)».

Што ж гэта за нацыяналістычныя настроі, якімі набрыньвалі на Полаччыне маладыя літаратары? Адказ на гэтае пытаньне можна знайсці ва ўспамінах Алясея Звонака пра Валерыя Маракова. Абодва гэтыя паэты мелі гонар пажыць і папрацаваць у Полацку. Вось як апісвае гэты час Звонак: «Была яшчэ адна характэрная асаблівасьць «Маладняку» – гэта яго масавасьць, адсутнасьць замкнутасьці, чым пазней характарызаваліся такія літаратурныя аб'яднаньні, як «Польмя» і «Узвышша», яго ня толькі літаратурная, але і шырокая асьветніцкая, папулярызатарская дзейнасьць. Маладнякоўцы ўсталёўваліся ў тагачасных акруговых цэнтрах на сталую працу, узначальвалі так званыя акруговыя філіі «Маладняку», арганізоўвалі друкаваньня выданьні (часопісы, альманахі, зборнікі). Так апынуўся ў 1925 годзе і я ў старажытным Полацку, дзе змяніў Александровіча, які быў прызначаны рэдактарам Клімавіцкай акруговай газеты «Наш працаўнік». Прыехаўшы па нейкіх рэдакцыйных справах у Менск, я сустрэў Валерыя Маракова. Быў ён бяз пэўных заняткаў, пакрысе друкаваўся, рыхтаваў да друку другую сваю кніжку паэзіі «На залатым пакосе», матэрыяльна быў не забяспечаны, вяртацца на бацькаўскую мулярку не хацелася, прывязаў тэхнікум... Ня трэба забывацца на тое, што ў тыя гады існавала беспрацоўе. Я запрасіў Маракова прыехаць часова ў Полацк, папрацаваць, падправіць сваё матэрыяльнае становішча.

Неўзабаве ён прыехаў у Полацк. Тады Полацк і шэраг раёнаў Віцебшчыны былі далучаныя да БССР, установы ўсе пераводзіліся на дзяржаўную мову Беларусі, ствараліся амаль пры кожнай установе гурткі па вывучэньні беларускай мовы. Вось тут Маракову была неабмежаваная педагогічная практыка як студэнту Менскага белпедтэхнікуму.

Працэс гэты называўся тады афіцыйна словам «беларусізацыя» і выклікаў даволі актыўнае прэрэчаньне старой часткі царскай чыноўнай інтэлігенцыі, якая засталася ад старых часоў у павятовым горадзе Полацку. Не абышлося і без кур'эзаў. Мне і выкладчыку Полацкага педтэхнікуму маладнякоўцу Грашчанку

камгас вылучыў жыльлёвае памяшканьне ў былой цырульні. Абсталяваўшы яе тэхнікумаўскімі тапчанамі і табурэткамі, змайстраваўшы з нейкіх скрынак стол, мы зажылі самастойна і незалежна ў камгаснай кватэры. Была, праўда, і маленькая нязручнасьць. Уваход быў з вуліцы, і многія жыхары з горада, а таксама прыезджыя з раёнаў па старой памяці з размаху адчынялі дзьверы і пыталіся: «Пастрыгчыся можна? Пагаліцца можна?» На што мы цярпліва адказвалі, што цырульня не працуе, зачыненая і г.д. Вось тут мы і пасялілі В. Маракова. У «цырульню» прыходзілі толькі начаваць. На дзвярах вешалі паперку «Цырульня зачыненая на рамонт». А ўвесь вольны час праводзілі ў рэдакцыі, там і «тварылі». А самым любімым нашым заняткам былі начныя блуканьні па берагах чароўнай Заходняй Дзвіны, на якой у туманнай далечыні мільгацелі агенчыкі на плятах, што з парываньнем і ўсплёскамі ціха праплывалі міма сівых муроў старажытнага Полацку ў замежную тады Латвію... Любілі паходжаць і па абсаджанаму клёнамі і бярозамі валу Івана Грознага, што ўзвышаўся над Стралецкай Слабадою зялёным паўкругам... Часьцяком наведвалі славутую Сафійскую горку на лукавіне паміж маленькай Палатой і магутнай Дзвіной... І міжвольна ў нашых юнацкіх сэрачах абуджалася шчымлівае салодкае пачуцьцё гонару за сваю дзяржаву Беларусь, за яе шматпакутную, замешаную на крыві і сьлязах гісторыю, за яе сьветлую будучыню, у стварэньні якой ёсьць і наш сьціплы ўдзел... Пазней гэта ўсё называлася «нацдэмаўшчынай», праявамі «буржуазнага нацыяналізму», «арыентацыяй на захад», карацей кажучы, контррэвалюцыяй, а за ўсе гэтыя хадзячыя ярлыкі трэба было пазней плаціць або жыцьцём, або «вандраваньнем па пакутах» у далёкіх сібэрных краях (...).

У адрозьненьне ад Валерыя Маракова, Алесь Звонак жыў і працаваў у Полацку больш працяглы час – з 1925 па 1927 год. У 1926 годзе паэт напісаў цыкл вершаў «Полаччына».

Галоўнымі культурнымі цэнтрамі ў Полацку, як таму і належала быць, сталі моладзевыя асяродкі педтэхнікуму і ляснога тэхнікуму. Менавіта са студэнтаў гэтых навучальных устаноў полацкая філія «Маладняку» актыўна пашырала кола сваіх сяброў. Выпускнік 1930 году Полацкага педтэхнікуму пісьменнік Генрых Героднік у сваіх успамінах, якія ён напісаў у 1972 годзе, згадвае: «Многія увлекліся поэзіяй, літаратурай. І не толькі платонічэска – прабавалі свои сілы, састаялі в літаратурном аб'ядненьні «Маладняк» или мечталі стать маладняковцамі. В моей учебной группе маладняковцамі былі Сымон Леснічый, Язэп Козік, Лында, Тарас Хадкевіч. Много читала и глубоко изучала литературу Нина Войтович. Сейчас Тарас Хадкевіч – известный белорусский писатель, Нина Войтович – доктор филологических наук, фольклорист».

Студэнты арганізавалі свае ўласныя літаратурныя вечарыны, а таксама наладжвалі сустрэчы з вядомымі сталічнымі паэтамі і празаікамі. Вялікія агульнагарадскія сустрэчы прайшлі 21 чэрвеня 1925 года, 11 траўня, 28 лістапада 1926 году, 24 сакавіка 1927 году з удзелам Янкі Купалы, Міхася Чарота, Змітрака Бядулі і шматлікіх маладнякоўцаў. Вечарыны з удзелам полацкіх маладнякоўцаў ладзіліся ледзь не штотыдзень. Вось што згадвае ў сваіх успамінах выпускнік Полацкага ляснога тэхнікуму 1927 году А. Пажарскі: «В техникуме проводилась большая общественная, спортивная и культурно-массовая работа. На наших вечерах частым гостем был Петрусь Бровка, работавший в то время в газетах «Чырвоная Полаччына» и «Полоцкий пахарь» и уже писавший стихи. Вечера с его участием проходили живо, интересно и с большой пользой для нас. Среди студентов были и свои писатели, и поэты. Например, пьесы, написанные студентом Дашковым, и стихи студента Дождева использовались самодеятельностью на сцене техникума. Многие из нас писали в полоцкую газету, выпускали свои стенные газеты (...)

Аднак, безумоўна, галоўным цэнтрам літаратурнага жыцця тагачаснага Полацку зьяўлялася газета «Чырвоная Полаччына» (рускамоўная газета «Полоцкий пахарь» праіснавала ўсяго з 1924 па 1926 год, у 26-ым яна перайшла на беларускую мову і пачала называцца «Чырвоная Полаччына»). У гэтай змене немалую ролю адыгралі маладнякоўцы, якія практычна выдавалі яе ўласнымі творчымі сіламі. Напрыклад, у 1926 годзе ў «Чырвонай Полаччыне» працавалі выключна маладнякоўцы. Вось як гэта згадвае тагачасны рэдактар і маладняковец Сьцяпан Сямашка: «Я пачынаў спрабаваць свае літаратурныя сілы яшчэ ў Чырвонай Арміі ў час грамадзянскай вайны. Вярнуўшыся ў 1921 г. з арміі, пачаў друкаваць свае заметкі спачатку ў «Полоцком пахаре», а затым у «Чырвонай Полаччыне».

Увосень 1926 г. Полацкія акруговы камітэт партыі прызначыў мяне рэдактарам газеты «Чырвоная Полаччына». Страшнавата было. Пісаць нататкі і артыкулы зусім ня тое, што кіраваць газетай, тым больш ня маючы спецыяльнай журналісцкай адукацыі. Прыйшлося і працаваць у газеце, і займацца самаадукацыяй у галіне газетнай справы.

Газета выходзіла 4 разы на тыдзень, але вялікім фарматам, і таму нямала патрэбна было матэрыялу, каб запоўніць 4 паласы. Штат жа рэдакцыі быў невялікі – усяго 4 чалавекі разам з рэдактарам. Аддзелаў у рэдакцыі не было. Праца была разьмеркавана наступным чынам: рэдактар, апрача агульнага кіраўніцтва, пісаў перадавыя, падбіраў і апрацоўваў матэрыялы ў партыйны адзел газеты; сакратар рэдакцыі Пятрусь Броўка падбіраў і апрацоўваў матэрыялы рабочай і сялянскай моладзі, вёў пераліску з рабселькарамі; астатнія 2 таварышы – Тарас Хадкевіч і Янка Скрыган – лічыліся літработнікамі і выконвалі ўсе даручэнні рэдактара і сакратара, апрацоўвалі матэрыялы, выконвалі абавязкі рэпарцёраў у горадзе. Газета мела ў той час каля 200 актыўных рабкараў і селькораў, з якімі рэдакцыя трымала пастаянную сувязь. З ліку лепшых рабселькараў асобныя таварышы залічваліся на работу ў рэдакцыю. Так было са Сьпірыдонам Міхальцовым і Эдуардам Самуйлёнкам. Вакол газеты групаваліся маладыя сілы Полаччыны».

У розныя часы сябрамі Полацкай філіі «Маладняку» былі: Алесь Дудар, Андрэй Александровіч, Пятрусь Броўка, Алесь Звонак, Валеры Маракоў, Эдуард Самуйлёнак, Ян Скрыган, Сьцяпан Сямашка, Паўлюк Шукайла, Тарас Хадкевіч, Сымон Хурсік, Ганна Брэсцкая, Язэп Козік, М.Грашчанка, П.Крывіцкі, С.Мілевіч, Я.Падабед, К.Пчалкоў, Р.Хвойка (Пугач) і шматлікія іншыя маладыя творцы.

Пасьля ад'езду з Полацку Дудара, кіраўніком мясцовай філіі «Маладняку» стаў Алесь Звонак, які замяніў Александровіча ў полацкай газеце. У 1926 годзе на чале полацкіх маладнякоўцаў стаў Сьцяпан Сямашка, затым – Сымон Хурсік, а з сакавіка 1928 году да ліквідаваньня «Маладняку», якое адбылося ў лістападзе 1928 году, філію ачольваў Тарас Хадкевіч.

У Полацкую філію «Маладняку» ўваходзілі ня толькі жыхары Полацку, але і моладзь з навакольных мястэчак і вёсак. Так Сымон Хурсік пасля сканчэння Менскага педтэхнікуму настаўнічаў у мястэчку Валынцы і зьяўляўся актыўным сябрам Полацкай філіі «Маладняку», праўда, неўзабаве ён пераехаў у Полацк і пачаў працаваць у «Чырвонай Полаччыне» і нават нейкі час узначальваў полацкі «Маладняк».

Ян Скрыган і Паўлюк Шукайла працавалі ў Расонах і таксама хінуліся да полацкіх маладнякоўцаў. Ян Скрыган у сваёй аўтабіяграфічнай аповесці «Кругі» наступным чынам апісвае тыя часы: «Неўзабаве я пераехаў на работу ў «Чырвоную Полаччыну» (маецца на ўвазе, з Расонаў. – А.А.). Горад, газета, зноў друкарскія фарбы – гэта было больш па душы. Дый рэдактарам быў

найдабрэйшы чалавек – Сьцяпан Сямашка. А сакратаром рэдакцыі – Пятрусь Броўка (...).

Найбольш мы любілі Сямашку, мабыць, за тое, што ён нам верыў. Мы рабілі газету з нейкім сьвятым адчуваньнем. Броўка пісаў вершы. Простыя, даступныя, і мне было шкода, што я ад гэтага адступіўся (маецца на ўвазе, кінуў пісаць вершы. – А.А.). Вакол газеты гуртаваўся літаратурны актыў. У Валынцах настаўнічаў Сымон Хурсік, ён ужо быў вядомы пісьменьнік, меў кніжку ў маладнякоўскім выданьні – «Першы паўстанак», і калі прыежджаў, то мы бачылі ў ім старэйшага. Да нас час ад часу наезджалі з Менску – Андрэй Александровіч, Алесь Дудар, Анатоль Вольны. Наставала патрэба выдаваць свой альманах. Разам з менскімі пісьменьнікамі выдалі два альманахі: «Надзьвіньне» і «Росквіт».

Насамрэч полацкія маладнякоўцы выдалі тры літаратурныя альманахі: у 1926-м годзе «Надзьвіньне», у 1927-м – «Росквіт», у 1928-м – «Зарніцы». Акрамя таго вершы і проза палачанаў шырока друкаваліся ў газеце «Чырвоная Полаччына» і цэнтральных беларускіх выданьнях.

Пасьля ліквідаваньня літаратурнага аб'яднаньня «Маладняк», традыцыі, створаныя маладнякоўцамі, жывілі культурнае жыцьцё Полацку, бадай, да самага пачатку Другой сусьветнай вайны. Выпускніца Полацкага педтэхнікуму 1935 году літаратурны крытык Марыя Барсток у сваіх успамінах, якія напісала ў 1972 годзе па просьбе дырэктара Полацкага педвучылішча Пятра Пацэя, згадала: «Быў у нас і літгурток, якім кіраваў У.С. Шчасны (дарэчы, бацька вядомай мастачкі Нінэль Шчаснай. – А.А.). Стараста гуртка – Тэрэнт Лясавіч пісаў добрыя вершы і супрацоўнічаў у газеце «Чырвоная Полаччына». Хадзіў да нас у гурток і Рыгор Канавалаў (цяпер старшыня камітэта па друку), хаця ён вучыўся ў лясным тэхнікуме. На вялікі жаль, Т.Лясавіч загінуў у час вайны, так і не паспеўшы выпусціць свой першы зборнік. У Полацку ў свой час працавалі П.Броўка, Э.Самуйлёнак, там былі філіі «Маладняку», і дух літаратуры, паэзіі вітаў над намі».

На жаль, ня ўсе маладыя творцы, якія пачыналі літаратурную дзейнасьць у полацкіх літаратурных суполках, адбыліся як літаратары. Частка з іх спыніла сваю літаратурную дзейнасьць па волі жыцьцёвых абставінаў, частка полацкіх маладых літаратараў загінула ў віхуры Другой сусьветнай вайны, частка патрапіла пад рэпрэсіі, або спыніла літаратурную дзейнасьць з-за страху перад рэпрэсіямі. Шмат хто з гэтых юнакоў і дзяўчат, актывістаў полацкіх літаратурных суполак, былі насамрэч здольнымі творцамі. Вось як Марыя Барсток у 1972 годзе пісала пра Тэрэнта Лясавіча ў прыватным лісьце да дырэктара Полацкага педвучылішча Пятра Пацэя: «У нас быў літгурток. Ім кіраваў І.С. Шчасны. Старастам гуртка быў Тэрэнт Лясавіч. Т. Лясавіч загінуў у час вайны. Паколькі ён ня быў членам Саюза пісьменьнікаў, то ў даведніках няма нічога аб ім. А між тым, гэта быў добры паэт. Можа Вы знойдзеце яго родных, членаў сям'і, фота і зьвесткі аб ім, тады можна будзе ставіць пытаньне аб занясьні яго імя на Дошку (маецца на ўвазе мемарыяльная дошка з імёнамі беларускіх пісьменьнікаў, якія загінулі падчас Другой сусьветнай вайны, гэтая дошка знаходзіцца ў Доме літаратараў. – А.А.) і ўключэньні ў даведнік». На жаль, гэтая задума не была рэалізаваная.

Сёньня прысьпеў час вярнуць асобныя імёны полацкіх літаратараў 1920-30 гадоў у беларускую літаратуру. Першай ластаўкай у гэтым кірунку стаў выхад паэтычнага зборніка Ганны Брэскай «Настурцыі», які пабачыў сьвет у серыі «Бібліятэка часопіса «Калосьсе» у 2000 годзе.

Сакавік, 2003 г.

